

Nota van Antwoord zienswijzen besluiten SMP Den Haag, zaaknummer 01092985

In deze nota van antwoord wordt ingegaan op de zienswijzen die zijn ingediend op het ontwerpbesluit van SMP Den Haag van de gemeente Den Haag (01092985) die van 11 februari 2026 tot 30 maart 2026 ter inzage heeft gelegen.

Op 25 tot met 28 maart 2026 zijn 61 zienswijzen ontvangen van de Stichting Wijkraad Segbroek en bewoners op het ontwerpbesluit SMP Den Haag met zaaknummer 01091918. Gezien de tekst in de zienswijzen, verwijzend naar de gemeente en naar één specifiek project, gaan wij ervan uit dat deze 61 zienswijzen behoren tot zaaknummer 01092985 en daarmee zien op het ontwerpbesluit op de SMP-aanvraag van de gemeente Den Haag.

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
Zienswijze Algemene Vereniging voor Natuurbescherming (AVN)					
1	AVN	1a	De vijf berichten over ontheffingen voor het doden van vleermuizen en vogels veroorzaakten wat ophef onder onze leden. Het gaat hier echter juist om maatregelen de dieren te beschermen, gebaseerd op een onderzoek waar deze voorkomen.	Doelstelling van het SMP Den Haag is om het uitvoeren van noodzakelijke werkzaamheden aan gebouwen hand in hand te laten gaan met het beschermen en versterken van aanwezige beschermde soorten. Voor het doden van vogels is geen ontheffing aangevraagd. Als dit wel het geval was geweest, zou hiervoor geen ontheffing verleend zijn, er zijn immers alternatieve werkwijzen mogelijk waarbij het doden van vogels te allen tijde voorkomen kan worden. Er is wel ontheffing aangevraagd en verleend voor het worstcase doden van vleermuizen. Onder de ontheffing dient de ontheffinghouder alles in het werk te stellen om doden te voorkomen. Echter, gelet op de verborgen levenswijze van vleermuizen in combinatie met het wegkruipen van de dieren in zeer kleine ruimten, kan in de praktijk nooit uitgesloten worden dat, ondanks het werken conform de	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
				maatregelen en het uitvoeren van veldcontroles voorafgaand aan werkzaamheden, alsnog een dier gemist wordt. Dit kan als gevolg hebben dat een dier niet-opzettelijk verwond of gedood wordt bij het uitvoeren van de werkzaamheden. Vanwege dit reële risico is voor het worstcase doden (en verwonden) van vleermuizen ontheffing aangevraagd en verleend. Omdat gebouwbewonende vogels een minder verborgen levensstijl hebben is dit risico bij vogels niet aanwezig en, zoals hiervoor aangegeven, kan een werkwijze altijd aangepast worden om doden van vogels te voorkomen. De ontheffing met betrekking tot het worstcase doden van vleermuizen is met nadruk geen vrijbrief om dieren te doden, maar is in de ontheffing opgenomen omdat alle partijen zich bewust zijn van het reële risico dat een individueel dier ondanks de maatregelen en veldcontroles van het SMP toch gemist kan worden.	
2	AVN	2a	Meerdere onderzoeken uitgevoerd door St. ZWGZH (Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland), met “eigen” methodiek, vooral rondjes fietsen in avond, inclusief aanvullend onderzoek laatvlieger. Eigen methodiek betekent dat onderzoekers een alternatieve methodiek uitvoeren, dan datgene wat als gouden standaard wordt beschouwd. Namelijk het vleermuisprotocol OF het grote gebieden protocol. Had ook	In de zienswijze wordt voornamelijk gewezen op de vleermuisonderzoeken die zijn uitgevoerd door de ZWGZH. Dit onderzoek is als aanvullende achtergrondinformatie meegewogen bij het opstellen van het Soorten Management Plan (hierna: SMP) Den Haag, maar betreft niet de basis van het onderzoek voor het SMP. Dit is het gebiedsdekkende onderzoek dat adviesbureau Ecoresult in de periode 2020-2025 heeft uitgevoerd in Den Haag. Ten tijde van de start van het onderzoek was de Richtlijn Vleermuisenonderzoek Grote	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
			her en der wijkgerichte ochtendrondes gedaan op sommige hotspots, dan had de methodiek ook voor alle soorten gewerkt. Ergo, nu goed beeld van soorten die je in de avond kunt waarnemen. Dus laatvlieger en dwergvleermuis. NIET de meervleermuis, grootoor en baardvleermuis.	Gebieden ¹ nog niet opgesteld of gepubliceerd (dit vond plaats in 2023). Het Vleermuisprotocol is niet opgesteld voor het uitvoeren van onderzoek naar de aanwezigheid en verspreiding van netwerken en functies binnen een groot gebied zoals een SMP-gebied. Het Vleermuisprotocol is opgesteld met het doel vast te stellen wat de minimale onderzoeksinspanning dient te zijn om op één bepaalde locatie een functie van een vleermuis uit te kunnen sluiten. Dit betreft een ander type onderzoek dan het onderzoek dat wordt uitgevoerd in het kader van SMP's.	
3	AVN	2b	Nader onderzoek Ecoresult in 2 wijken. Doelsoort hier dwergvleermuis. Methodiek van NGB (Netwerk Groene Bureaus) gevolgd, dus wel ochtendrondes.	Tijdens het onderzoek dat Ecoresult heeft uitgevoerd zijn in alle wijken van Den Haag binnen de kraamperiode één of meerdere ochtendrondes uitgevoerd. Hiermee zijn wij van mening dat de onderzoeksinspanning voldoende is geweest om een representatief beeld te krijgen van de belangrijkste netwerken en verspreidingsgebieden van de lokale vleermuispopulaties. Gezien de omvang en lange doorlooptijd van de onderzoeken is het niet redelijk om te eisen dat reeds uitgevoerde onderzoeken met terugwerkende kracht alsnog aan later gepubliceerde richtlijnen moeten voldoen. Bovendien mag van onderzoeksrichtlijnen gemotiveerd afgeweken worden. Van belang is dat er een kwalitatieve nulmeting wordt gedaan, waarmee een representatief beeld van de lokale populaties	Nee

¹ Zie: <https://www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/2024-01/Richtlijn%20Vleermuisonderzoek%20Grote%20Gebieden%20jan%202024.pdf>.

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
				en netwerken is verkregen. De onderzoeken zijn uitgevoerd in de perioden waarin de, in Den Haag voorkomende, soorten het meest actief zijn en de theoretische trefkans op het waarnemen van kwetsbare functies het grootst is.	
4	AVN	2c	Aanvullend telemetrie onderzoek 2 wijken voor laatvlieger. Goede aanvulling. Ook plekken gevonden die gemist waren. Waarom niet op meer plekken? Waarom niet meer soorten? Het doel zou moeten zijn hele netwerk van een soort in kaart brengen. Theoretisch heeft een kolonie laatvlieger gedurende een zomerseizoen een netwerk van 10-30 verblijfplaatsen, waarvan sommige belangrijker (frequenter en langduriger) gebruikt worden dan andere.	De locaties voor telemetrie-onderzoek laatvlieger zijn bepaald op basis van bekende waarnemingen en uitgevoerde verkennende veldonderzoeken naar aanwezigheid en verspreiding van de soort en de aanwezigheid van vliegroutes van de soort binnen Den Haag en omstreken. Op basis van deze studies is bepaald welke locaties geschikt zijn voor het vangen van laatvliegers (en/of andere soorten). Om een specifieke soort te kunnen vangen, moet eerst bekend zijn waar deze met regelmaat aanwezig is. Het vangen van een specifieke soort op een locatie waar deze slechts sporadisch waargenomen wordt, is een onmogelijke opgave. Naast de laatvlieger zijn tevens vangacties uitgevoerd voor de kleine dwergvleermuis. Het gedrag en de bewegingen van meervleermuis in Den Haag en omstreken wordt reeds jaren gemonitord. Deze data is gebruikt bij het opstellen van het SMP.	Nee
5	AVN	2d	Aanvullend massa winterverblijfplaatsen gezocht. Wederom goed. Doelsoort dwergvleermuis. Andere “overwinterende soorten” laatvlieger, meervleermuis, baardvleermuis, etc dus niet onderzocht	Er wordt alleen ontheffing aangevraagd voor verstoren, beschadigen en/of vernietigen van massawinterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Massawinterverblijfplaatsen van andere vleermuissoorten behoren niet tot de scope van het SMP en deze	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
				ontheffing. Vanwege de zeldzaamheid en kwetsbaarheid van massawinterverblijfplaatsen in bebouwing van andere vleermuissoorten, zou hier, bij aanvraag, ook geen ontheffing voor verleend zijn. Van de soorten laatvlieger en baardvleermuis zijn in de regio geen massawinterverblijfplaatsen bekend in bebouwing in stedelijk gebied. Om deze reden was het niet noodzakelijk en ook niet redelijk om dit type onderzoek te verlangen voor deze SMP-aanvragen. De meervleermuis overwintert in de bunkers (en soortgelijke structuren) op landgoederen en in het duingebied rondom Den Haag. Deze worden al sinds lange tijd gemonitord vanuit het NEM-meetprogramma en door stelselmatig telemetrie-onderzoek uit te voeren in het najaar. Uit deze onderzoeken is tot op heden geen enkele aanwijzing gekomen dat groepen meervleermuizen in bebouwing in het stedelijke gebied overwinteren.	
6	AVN	2e	Arcadis modelberekening. Dat betekent extrapolatie op basis van beperkte en onvolledige data (immers: praktisch gezien zijn niet alle soorten onderzocht. En dan kan je dus niet extrapoleren op wat je niet weet).	Het SMP Den Haag is niet gebaseerd op een modelmatige aanpak waarbij gebruik gemaakt is van extrapolatie. Het uitvoeren van een gebiedsdekkend onderzoek dient als basis voor een SMP-aanvraag. Het uitvoeren van een goede nulmeting waarmee een representatief beeld wordt verkregen van aanwezige beschermde soorten en functies, is een eerste vereiste waaraan voldaan moet zijn om een gebiedsgerichte ontheffing op basis van een soortenmanagementplan	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
				te kunnen verlenen. Het SMP Den Haag is gebaseerd op het uitgevoerde gebiedsdekkende onderzoek en in de ontheffingen van de SMP-partijen zijn aanvullende voorschriften opgenomen voor extra maatregelen en veldcontroles in (mogelijke) risicogebieden.	
7	AVN	2f	Is het reëel om te verwachten dat hier andere soorten (meervleermuis, baardvleermuis en grootoor) in huizen zitten? Antwoord ja. In Berkheide Meijendel zit de grootste winterpopulatie meervleermuizen van Europa. Ze zitten ook in het Westduinpark. Hoe komen ze daar? Met welke migratieroutes? Er staan enkele lijnen, maar om de stad door te moeten vliegen is het beeld verre van volledig. Migratie is 50 km, niet 200 meter. De lijnen die er nu staan ogen ernstig summier. Winterpopulatie betekent vooral van augustus tot november paring, dan winterslaap, dan maart tot mei weer paring. Paring is in bunkers en lokaal in huizen, of iets minder lokaal (dwz huizen 50 km verderop). Er zijn nu nul huizen met meervleermuizen gevonden in Den Haag (logisch, want er is niet naar gezocht). Kans is zeer reëel dat die er wel zitten. Gezien een dergelijk grote populatie nabij wat onbegrijpelijk dat er eigenlijk geen gericht onderzoek naar deze soort is uitgevoerd	Naar deze vleermuissoorten vinden, vanuit andere onderzoeksdoeleinden, monitoringsonderzoeken en telemetrie-onderzoeken plaats. Deze onderzoeken hebben geen aanleiding gegeven om te veronderstellen dat er binnen Den Haag grotere verblijfplaatsen van deze soorten aanwezig zijn. Wel is vastgesteld dat individuen gebruik kunnen maken van verblijfplaatsen in woningen of andere gebouwen die onder de reikwijdte van het SMP vallen. In het SMP, en aanvullend in het besluit, wordt via verplicht gestelde maatregelen rekening gehouden met deze individuele dieren die in bebouwing kunnen verblijven. Hiernaast zijn in het SMP, en aanvullend in het besluit, verplichte aanvullende veldcontroles opgenomen bij het werken in risicogebieden en/of bij gebouwen die potentieel geschikt zijn voor kwetsbare/zeldzame functies van deze soorten. Hiermee is in het SMP, en aanvullend in het besluit, een vangnet opgenomen om eventueel gemiste kwetsbare functies tijdig te lokaliseren en beschermen.	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
8	AVN	2g	Baardvleermuis, grootoorvleermuis overwinteren volop in bunkers in Den Haag (ook deze soorten paren, zie eerder). Woont daarna hele zomer op diverse plekken, bomen maar ook in huizen. Er staan stippen in het bos, maar niet in wijken. Er is niet gericht gezocht. Maar mogelijkheid, er zijn automatische loggers gebruikt. Navragen of ergens in wijken soorten als baard en grootoor zijn waargenomen op die loggers. Want dat geeft een indicatie waar ze kunnen zitten. En dus aanknopingspunt voor nader onderzoek. Alle tracklogs in het bos zijn irrelevant voor deze vraag (want er is wel onderzoek gedaan op de landgoederen)	Zie voor de beantwoording van deze vraag het antwoord op 'verwijzing zienswijze' punt 2f.	Nee
9	AVN	3a	Maatregelen. Plaatsen zonnepanelen wordt beschouwd als lichte maatregel. Let op: de temperatuur onder het dak wordt veel koeler, met name in het voorjaar. Daarmee wordt de functionaliteit van een verblijfplaats negatief beïnvloed. Voor huizen die dienen als kraamverblijfplaats (voor alle soorten) is dit zeer negatief. In feite gaat hiermee de functie van de kraamverblijfplaats verloren.	Momenteel zijn hier verschillende ervaringen mee. Op basis van uitgevoerde onderzoeken blijkt inderdaad dat het klimaat onder daken bij plaatsing van zonnepanelen kan veranderen. Echter zijn er zowel waarnemingen van kraamgroepen die een dak met daarop zonnepanelen minder gebruiken als kraamgroepen die, in hele warme perioden, juist onder daken met zonnepanelen verblijven om oververhitting te voorkomen. Tot op heden betreffen dit anekdotische waarnemingen, er is nog geen (wetenschappelijk) onderzoek uitgevoerd naar de effecten van het plaatsen van zonnepanelen op de functie van het dak als verblijfplaats voor vleermuizen. De conclusie dat dit altijd zeer negatief zal uitpakken voor de functionaliteit van een kraamverblijfplaats kan daarom niet getrokken worden.	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
				Daarnaast geldt voor het plaatsen van zonnepanelen, op een gebouw waar een kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aanwezig is, het opstellen van een maatwerkplan verplicht is. Dit is ook van toepassing bij de huismus. Ook bij deze soort zijn er zeer uiteenlopende ervaringen met de effecten van zonnepanelen op aanwezige nestplaatsen in het dak. Ontheffingen met een SMP bieden kansen om deze effecten voor langere perioden te monitoren en beter in beeld te krijgen. Als uit de verplichte monitoring (of ander onderzoek) inderdaad blijkt dat de negatieve effecten sterker zijn dan de positieve effecten, kunnen er aanvullende maatregelen worden opgelegd en hiermee zal dan ook bij toekomstige besluiten rekening mee worden gehouden.	
10	AVN	4a	Vergunning is afgegeven voor beperkte set functies, dat is goed. Let wel, wat dus NIET is gevonden mag dus vernietigd worden (zie genoemde soorten).	De ontheffing is alleen van toepassing op de verbodsbepalingen, soorten en functies waarvoor deze is afgegeven. Het doden en verwonden van dieren of verstoren, beschadigen of vernietigen van functies, en daarmee overtreden van verbodsbepalingen, waarvoor geen ontheffing is afgegeven betreft een overtreding van de Omgevingswet.	Nee
		4b	Wordt de populatie trend nu goed gemonitord (is onderdeel van een SMP)? Antwoord = nee. Vleermuis is geen monitoringsmethode voor laatvliegers. Alle bekende	Vleermuis is één van de instrumenten/methodieken die ingezet wordt voor de monitoring onder het SMP. Naast Vleermuis worden ook huismus- en gierzwaluwbuurten structureel gemonitord, worden de	

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
			verblijfplaatsen zouden hier ten minste 1x per jaar geteld moeten worden om een vinger aan de pols te houden. De gemeente Den Haag dus aanzetten een betere monitoring uit te voeren.	bijzondere verblijfplaatsen van vleermuizen gemonitord, wordt de effectiviteit van genomen maatregelen gemonitord en is er een aanvullende monitoringsplicht opgenomen voor de laatvlieger en bij maatwerkprojecten. Hiermee zijn wij van mening dat de monitoringsinspanning voldoende is om de aanwezige populaties en kwetsbare functies van de soorten goed in de gaten te houden tijdens de uitvoeringsfase van het SMP Den Haag.	
Zienswijzen St. Wijkraad Segbroek en bewoners (WS&B) op zaaknummer 01092985					
11	WS&B	1a	Het Haga Ziekenhuis-complex is te groot om accuraat te inventariseren wat de populatie van de verschillende soorten is in de huidige stabiele situatie. De ontwerpbeschikking erkent expliciet dat kraamverblijfplaatsen en massawinterverblijfplaatsen en grotere populaties van vijf of meer individuen niet onder de generieke ontheffing vallen. Juist gebouwen zoals het Haga Ziekenhuis hebben een stabiel binnenklimaat, kennen omvangrijke bouwvolumes en bevatten talrijke potentiële verblijfplaatsen. Hierdoor is de kans op aanwezigheid van dergelijke kraam- en massawinterverblijfplaatsen verblijfplaatsen significant groter dan gemiddeld. Het SMP	De ontheffing is niet van toepassing op grotere verblijfplaatsen (>5 individuen) van de soorten ruige dwergvleermuis, de meervleermuis, de gewone grootoorvleermuis, de laatvlieger, de kleine dwergvleermuis en de tweekleurige vleermuis. Achterliggende reden voor deze beslissing heeft betrekking op de complexiteit bij het uitvoeren van maatregelen (realiseren van nieuwe grote verblijfplaatsen) van deze groep soorten. Voorafgaand aan werkzaamheden die mogelijk beschadiging en/of vernieling van nest- en of verblijfplaatsen van SMP-soorten kunnen leiden zijn voorafgaand aan de uitvoer van de werkzaamheden, aanvullende veldcontroles en maatregelen van toepassing. Op deze	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
			biedt echter onvoldoende waarborg dat deze verblijfplaatsen tijdig en volledig worden geïdentificeerd.	wijze wordt geborgd dat werkzaamheden uitgevoerd worden op locaties waar nest- en/of verblijfplaatsen aanwezig zijn, zonder dat passende maatregelen genomen worden.	
12	WS&B	1b	Ik stel daarom dat toepassing van het SMP zonder verplicht locatie-specifiek onderzoek bij dergelijke gebouwen juridisch en ecologisch onhoudbaar is.	Conform voorschrift 31 in het ontwerpbesluit is het verplicht om bij werkzaamheden in risicogebieden voor de SMP-soortenlocatie specifieke veldcontroles uit te voeren alvorens werkzaamheden uit te voeren. Bij het aantreffen van functies van gebouwbewonende soorten in het betreffende pand en als de geplande werkzaamheden een effect kunnen hebben op deze functie(s) is het nemen van maatregelen verplicht. Hiermee is het uitvoeren van locatie-specifiek onderzoek bij gebouwen en werkzaamheden die mogelijk een effect hebben op kwetsbare functies van vleermuizen verplicht bij toepassing in het SMP.	Nee
13	WS&B	2	In de ontwerpbeschikking wordt geconcludeerd dat de gunstige staat van instandhouding van vleermuispopulaties niet in het geding is. Deze conclusie lijkt echter in belangrijke mate gebaseerd op modelmatige aannames, generieke compensatiemaatregelen en gebied brede extrapolaties. Voor soorten als vleermuizen, die sterk afhankelijk zijn van specifieke verblijfplaatsen en microklimatische omstandigheden, is een dergelijke generieke benadering onvoldoende robuust. Bij	De onderbouwing met betrekking tot de gunstige staat van instandhouding van de vleermuizen in het SMP is niet gebaseerd op een modelmatige aanname en er is in het SMP geen sprake van een gebiedsbrede extrapolatie. Het SMP-gebied is in de periode 2020 tot 2025 gebiedsdekkend onderzocht op aanwezige vleermuissoorten, - populaties en kolonies. De aangetroffen kwetsbare functies, dit betreffen de kraam- en massawinterverblijfplaatsen en populaties kwetsbare soorten die in Den Haag in bebouwing voorkomen, worden gedurende de gebruiksfase van het SMP gemonitord om de	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
			grootschalige gebouwen met complexe bouwstructuren is de kans op essentiële verblijfplaatsen bovendien verhoogd. Hiermee is naar mijn oordeel onvoldoende aangetoond dat de gunstige staat van instandhouding in alle toepassingsgevallen van het SMP daadwerkelijk is geborgd.	bewegingen en verhuizingen van groepen dieren in beeld te houden. Daarnaast zijn er extra veldcontroles van toepassing voorafgaande aan werkzaamheden die mogelijk kwetsbare functies van vleermuizen kunnen aantasten of dieren kunnen verwonden of doden. De generieke maatregelen hebben met name betrekking op het in stand houden van voldoende kwalitatief en kwantitatief aanbod van kleine verblijfplaatsen van en alternatieve verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Bij ingrepen waarbij kwetsbare functies van vleermuizen aangetast worden zijn maatwerkplannen verplicht. Dit om te borgen dat de kwaliteit van de verblijfplaatsen en het netwerk van verblijfplaatsen van de vleermuizen geborgd is. Onder het SMP is het niet toegestaan om kwetsbare functies (kraamverblijfplaatsen) aan te tasten van vleermuissoorten die zeldzaam zijn en/of specifieke eisen stellen aan kwetsbare functies. Dit betreffen alle kraam- en massawinterverblijfplaatsen van andere soorten dan de gewone dwergvleermuis. Door het gebiedsdekkende onderzoek dat ten grondslag ligt aan het SMP en de monitoring die gedurende het SMP uitgevoerd wordt, aangevuld met veldcontroles in risicogebieden zijn deze kwetsbare functies in beeld en worden stelselmatig gemonitord.	

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
				Door de aanpak die is toegepast in het SMP stellen wij dat de staat van instandhouding van de vleermuissoorten voldoende geborgd is.	
14	WS&B	3	De onderliggende inventarisaties lijken beperkingen te kennen in: - temporale dekking - detectiekans - detaillering op gebouwniveau Voor vleermuizen geldt dat aanwezigheid sterk seizoensafhankelijk is en verblijfplaatsen vaak slechts tijdelijk detecteerbaar zijn. Hierdoor bestaat een reëel risico op onderschatting van populaties en het missen van essentiële verblijfplaatsen. Dit ondermijnt de betrouwbaarheid van de ecologische onderbouwing van de ontwerpbeschikking	Het onderzoek dat aan de basis ligt van het SMP betreft een gebiedsdekkend onderzoek voor het gehele SMP-gebied, waarbij, met betrekking tot vleermuizen, iedere wijk middels meerdere ronden is onderzocht in de meest gunstige perioden en weersomstandigheden voor de onderzochte soorten. Dit houdt in dat de onderzoeken zijn uitgevoerd in de perioden waarin de, in Den Haag voorkomende, soorten het meest actief zijn en de theoretische trefkans op het waarnemen van kwetsbare functies het grootst is. Daarnaast is aanvullend data en informatie gebruikt met betrekking tot Den Haag, afkomstig van een breed scala aan andere onderzoeken en monitoringsprogramma's voor vleermuizen van de afgelopen tien jaar en is aanvullend voor de in het stedelijk gebied voorkomende kwetsbare soorten, zoals de laatvlieger en de kleine dwergvleermuis, telemetrie onderzoek uitgevoerd. Vanwege de ecologie van vleermuizen, en het daarbij behorende verhuisgedrag, zijn in het SMP aanvullend verplichte veldcontroles opgenomen. Deze veldcontroles moeten voorafgaand aan de uitvoering van werkzaamheden aan panden binnen de salderingsgebieden die zijn aangemerkt als risicogebied voor de soort(groep)en worden uitgevoerd. Daarnaast worden de kwetsbare verblijfplaatsen van vleermuizen stelselmatig	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
				gemonitord, waardoor verhuisgedrag inzichtelijk wordt en er een gedegen beeld ontstaat van het netwerk dat de betreffende kolonie in gebruik heeft. Hiermee zijn wij van mening dat de onderzoeksinspanning voldoende is geweest om een beeld te krijgen van de belangrijkste netwerken en verspreidingsgebieden van de lokale vleermuispopulaties. Door de monitoring die voor het SMP uitgevoerd wordt en de verplichte veldcontroles voorafgaand het uitvoeren van werkzaamheden binnen risicogebieden, is met het SMP ingespeeld op het verhuisgedrag van vleermuizen en wordt geborgd dat, tijdens uitvoering van werkzaamheden onder het SMP, actuele data beschikbaar is over de locaties en omvang van kwetsbare verblijfplaatsen binnen de gemeente Den Haag.	
15	WS&B	4	De ontwerpbeschikking gaat uit van het realiseren van alternatieve verblijfplaatsen als mitigerende maatregel. In de praktijk is echter bekend dat: - vleermuizen een sterke plaatsgetrouwheid vertonen - kunstmatige verblijfplaatsen vaak een lage bezettingsgraad hebben - functionele geschiktheid sterk afhankelijk is van locatie, microklimaat en inpassing	Het SMP richt zich primair op het behoud van verblijf- en nestplaatsen. Indien dit niet mogelijk is, dienen nieuwe verblijf- of nestplaatsen op dezelfde locatie gereconstrueerd te worden. Het afwijken van deze eisen, bijvoorbeeld met het plaatsen van kunstmatige verblijf- of nestplaatsen, is alleen toegestaan onder begeleiding van een ecologisch deskundige. Voor het mitigeren van kwetsbare verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, zoals kraam- en massawinterverblijfplaatsen, zijn maatwerkplannen verplicht waarbij de locatie, het microklimaat en de inpassing van de oorspronkelijke	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
			Het enkel realiseren van alternatieven biedt daarom onvoldoende zekerheid dat de ecologische functies daadwerkelijk behouden blijven.	locatie zoveel als mogelijk gereconstrueerd moet worden. Deze maatwerkplannen dienen ter goedkeuring voorgelegd te worden bij bevoegd gezag, alvorens met de werkzaamheden gestart kan worden. In het besluit zijn technische randvoorwaarden opgenomen waar alternatieve verblijf- en nestplaatsen minimaal aan moeten voldoen. Deze technische randvoorwaarden zijn overgenomen uit de landelijke Kennisdocumenten van BIJ12 voor de betreffende soorten². Hiermee zijn wij van mening dat het behoud van verblijf- en nestplaatsen (kwalitatief en kwantitatief) middels het SMP voldoende geborgd is.	
16	WS&B	5	Het SMP beoordeelt effecten grotendeels op projectniveau, terwijl in een stedelijke context sprake is van gelijktijdige en opeenvolgende ingrepen. Zonder een integrale beoordeling van cumulatieve effecten bestaat het risico dat lokale populaties structureel achteruitgaan, ondanks individuele projectmatige naleving.	Een SMP richt zich, in tegenstelling tot de reguliere projectmatige aanpak, juist op integrale en cumulatieve effecten en niet op effecten op projectniveau. Het SMP is een gebiedsgerichte aanpak, waarbij behoud van volwaardige netwerken en leefgebieden van voorkomende soorten in een omgeving waar maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden centraal staat. Hiermee voorziet een SMP juist in de gevraagde integrale aanpak en beoordeling van cumulatieve effecten.	Nee
17	WS&B	6	Gelet op het bovenstaande ben ik van mening dat de ontwerpbeschikking in de huidige vorm onvoldoende zekerheid biedt ten aanzien van de bescherming van	a. Hieraan wordt in het huidige ontwerpbesluit reeds voldaan middels voorschrift 33	Nee

² [Kennisdocumenten - BIJ12](#)

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
			vleermuizen en daarmee mogelijk niet voldoet aan de vereisten van de relevante natuurwetgeving. Ik verzoek u daarom om: a. Voor grootschalige en complexe gebouwen verplicht locatie-specifiek ecologisch onderzoek voor te schrijven. b. De onderbouwing van de gunstige staat van instandhouding te versterken en transparanter te maken c. Striktere en toetsbare eisen te stellen aan mitigerende en compenserende maatregelen. d. Cumulatieve effecten expliciet en integraal te beoordelen.	b. Op basis van de uitgevoerde toetsing van het SMP stellen wij dat de staat van instandhouding van de vleermuissoorten wel degelijk voldoende en navolgbaar onderbouwd is. c. In het besluit zijn concrete voorwaarden opgenomen die gesteld worden aan het reconstrueren of realiseren van verblijfplaatsen voor vleermuizen en vogelsoorten. Deze zijn één op één overgenomen uit de (actuele) landelijke kennisdocumenten. Daarnaast is in het besluit en de Ecologische Werkprotocollen (hierna: EWP's) tot in detail uitgewerkt op welke wijze veldcontroles uitgevoerd dienen te worden en op welke wijze gewerkt dient te worden om verstoring van dieren en kwetsbare functies zo veel als mogelijk te voorkomen. Ook deze wijzen zijn afkomstig uit de landelijke kennisdocumenten voor de betreffende soorten. Hiermee zijn wij van mening dat de opgenomen voorwaarden voor mitigerende en compenserende maatregelen voldoende uitgewerkt en toetsbaar zijn. d. Het SMP is specifiek met dit doel opgesteld. Hiermee voorziet een SMP juist in de gevraagde integrale aanpak en beoordeling van cumulatieve effecten.	
18	WS&B	7	De bescherming van de betreffende diersoorten is wettelijk verankerd. In het ontwerpbesluit wordt onvoldoende aangetoond dat het belang van dit specifieke bouwproject <i>(redactionele noot: dit verwijst naar het specifieke project</i>	Het SMP richt zich niet op een specifiek bouwproject, maar betreft een gebiedsgericht ontheffing gebaseerd op het algemene belang van verduurzaming, renovatie, woningnood, het belang van een gezond woningklimaat en kwalitatieve goede woningen, naast het	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
			<i>Haga ziekenhuis/ Sportlaan 600</i>) zwaarder weegt dan het behoud van deze dieren. Er is naar mijn mening geen sprake van een dwingende reden van groot openbaar belang die het doden van deze dieren rechtvaardigt.	beschermen van populaties op gebiedsniveau. Het SMP is niet bedoeld om één concreet project of locatie afzonderlijk te beoordelen. Met betrekking tot het doden van dieren verwijs ik naar onze reactie onder ‘verwijzing zienswijze’ punt 9 betreffende doden van dieren en vernietigen van verblijfplaatsen.	
19	WS&B	8	De wet schrijft voor dat een ontheffing alleen verleend mag worden als er geen andere bevredigende oplossing(en) bestaan. Mijns inziens is er onvoldoende onderzoek gedaan naar alternatieve locaties of aangepaste bouwmethoden waarbij de dieren gespaard kunnen blijven. Het simpelweg doden van dieren omdat dit de goedkoopste of makkelijkste weg is voor de aanvrager is wettelijk niet toegestaan.	In het SMP is voldoende onderbouwd dat de werkzaamheden die tot het SMP behoren (samengevat betreffen dit de verduurzaming, renovatie, groot onderhoud en sloop- en nieuwbouw van bebouwing) locatie specifiek zijn en dat er geen andere bevredigende oplossingen bestaan in werkwijze en planning. Voldoende is aangetoond dat de werkzaamheden zodanig uitgevoerd worden, dat de verstoring van dieren zoveel als mogelijk voorkomen wordt. Het doden van individuele vleermuizen betreft een worst-case scenario en dient, conform het SMP en het ontwerpbesluit, te allen tijde zoveel mogelijk voorkomen te worden door het nemen van passende maatregelen. Het doden van vogels onder het SMP is niet toegestaan en is ook niet aangevraagd of verleend.	Nee
20	WS&B	9	Mijn vrees is dat door het doden van deze exemplaren de lokale populatie van genoemde dieren ernstig wordt aangetast. Op en rond de bouwlocatie(s) komen diverse strikt beschermde diersoorten voor, waaronder de	Doelstelling van het SMP Den Haag is om het uitvoeren van noodzakelijke werkzaamheden aan gebouwen hand in hand te laten gaan met het beschermen en versterken van aanwezige beschermde soorten. Voor het doden van vogels is geen ontheffing aangevraagd.	Nee

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
			huismus, gierzwaluw en spreeuw, evenals verschillende vleermuizen zoals de (kleine) dwergvleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en de tweekleurige vleermuis. Volgens de Omgevingswet is het verboden deze dieren te doden of hun verblijfplaatsen te vernielen. Ik vind dat de ontwerpbeschikking onvoldoende rekening houdt met de wettelijke bescherming van deze specifieke soorten. Vooral voor de vogelsoorten in Den Haag, zoals de huismus en gierzwaluw, zijn de nestplaatsen het hele jaar door beschermd. Het vernietigen van deze plekken heeft een grote negatieve impact op de natuur in onze stad. Ik ben van mening dat de voorgestelde maatregelen in de ontwerpbeschikking niet genoeg zijn om dit verlies op te vangen.	Als dit wel het geval was geweest, zou hiervoor geen ontheffing verleend zijn, er zijn immers alternatieve werkwijzen mogelijk waarbij het doden van vogels voorkomen kan worden. Er is wel ontheffing aangevraagd en verleend voor het worstcase doden van individuele vleermuizen. Onder de ontheffing dient de ontheffinghouder alles in het werk te stellen om doden van vleermuizen te voorkomen. Echter, gelet op de verborgen levenswijze van vleermuizen in combinatie met het wegkruipen van de dieren in zeer kleine ruimten, kan in de praktijk nooit uitgesloten worden dat, ondanks het werken conform de maatregelen en het uitvoeren van veldcontroles voorafgaand aan werkzaamheden, alsnog een dier gemist wordt. Dit kan als gevolg hebben dat een individueel dier verwond of gedood wordt bij het uitvoeren van de werkzaamheden. Vanwege dit reële risico is voor het worstcase doden (en verwonden) van vleermuizen ontheffing aangevraagd en verleend. Omdat gebouwbewonende vogels een minder verborgen levensstijl hebben, is dit risico bij huismus, gierzwaluw en spreeuw niet aanwezig en, zoals hiervoor aangegeven, kan een werkwijze altijd aangepast worden om doden van vogels te voorkomen. De ontheffing met betrekking van doden van vleermuizen is met nadruk geen vrijbrief om dieren te doden, maar in de ontheffing opgenomen omdat alle partijen zich ervan bewust zijn van het risico	

Nr.	Zw nr.	Verwijzing zienswijze	Inhoud zienswijze (samenvatting)	Beantwoording	Aanpassing besluiten?
				dat een individueel dier bij maatregelen of veldcontroles gemist kan worden. Onder het SMP is het niet toegestaan nesten van gierzwaluw of huismus te vernietigen zonder passende maatregelen te nemen. Hierbij is behoud van bestaande nestplaatsen altijd het uitgangspunt. Met betrekking tot de verdere toelichting met betrekking tot het vernietigen van nestplaatsen van gierzwaluw en huismus verwijs ik naar de beantwoording onder 'verwijzing zienswijze' punt 4 betreffende de onzekerheid over effectiviteit van mitigerende maatregelen.	
21	WS&B	10	Wilt u dit plan nog een keer bekijken en het voorgenomen verzoek om een vergunning te laten verlenen intrekken? Er moet een betere oplossing komen waarbij de dieren in leven blijven.	In de zienswijze wordt verwezen naar een 'oplossing waarbij dieren in leven blijven'. Het opzettelijk doden van vogels is onder het SMP onder geen enkele voorwaarde toegestaan en is ook niet aangevraagd of verleend. Voor een verdere beantwoording van uw vraag verwijzen wij u naar de reactie op 'verwijzing zienswijze' punt 9 betreffende het doden van dieren en vernietigen van verblijfplaatsen'	Nee